

שמעתא עמיקתא

גליון תרפ"ח | פר' אח"מ קדושים | תשפ"ו | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

משיעורי

הלכות מצויות לספירת העומר (ב')

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

דיני אבילות

נישואים

א. מנהג שלא לישא אישה בימים אלו
נוהגים שלא לישא אישה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא. אבל לארס ולקדש, מותר. [שו"ע (סי' תצג סעי' א)]. ולהחזיר גרושתו שרי, משום שאינו כל כך שמחה. [מ"ב (סי' ק"א)]. ויעויין להלן לענין נישואין מל"ג בעומר ואילך.

ב. בשעת הדחק
י"א שאם יש סיבה לישא אישה בימים אלו כגון שלא קיים מצות פריה ורביה או שאין לו מי שישימשנו וכיוצא בו מותר ובתנאי שלא ירבה בשמחה. [רדב"ז (ח"ב סי' תרפז) כי לא עדיף האי מנהג מאבילות של ל' יום וברור הוא. וכן הביא הפרי"ח (סי' תצג) בשם הר"ם לנוזאנו בספר שתי דות (נא): וכת' דע"כ אם לא קיים פו"ר שרי]. ויש מחמירים בכל אופן. [שער"ת (שם אות א) בשם במחז"ב ועוד פוסקים]. וכן המנהג להחמיר אף במי שאין לו בנים [מ"ב (סי' ק"א)], ומ"מ בשעת הדחק גדול אם יש צורך יש מקום להקל, ויעשו כן בימים שיש נוהגים בהם היתר (עד ר"ח אייר או אחר ל"ג בעומר). [שער"ת (שם) בשם שו"ת חינוך ב"י (סי' כא) ציין לדבריו השע"י"צ (שם אות א). ועי' בעקרי הד"ט (ארי"ח סי' כא אות ז) שכת' בשם הדגמ"ר להתיר בשעת הדחק לעשות נישואין בין פסח לעצרת. ועיי"נ בחינוך בית יהודה שהתיר מל"ג בעומר אף במקומות שנהגים איסור]. ולענין תספורת ע"י להלן.

ג. שידוכין
מותר לעשות שידוכין עם סעודה, אבל לעשות ריקודים ומחולות נהגו איסור. [מ"ב (סי' ק"א)].

ריקודים וזמר

א. ריקודים של רשות
ריקודים ומחולות של רשות יש לזהר בימים אלו. [מ"ב (סי' ק"א)]. ולנוהגין מנהגי אבילות מרי"ח ומראש חדש סיון עד עצרת נוהגין להסתפר, יש להסתפק אם יש להקל בריקודים ומחולות של רשות. [שער"ת (אות ד)]. ונוהגים להחמיר בזה. [הגרשו"א זצ"ל (בין פסח לשבועות פט"ו הגה ד) ומבית לוי (ח"ג לח)].

ב. שמיעת זמר
יש להימנע בימים אלה מזמר המעורר ריקוד (דהיינו אחד או שנים רוקדים) ומחול (ריקוד של אנשים הרבה), אבל שירה המרוממת את האדם אך אינה מביאתו לדיד ריקוד ומחול מותרת. [הגרשו"א (הליכ"ש פי"א אות יד והגה 53) שאע"פ שאין הדבר מבואר בפוסקים נהגו להימנע אף משירה. וכן דעת האג"מ (ויו"ד ח"ב סי' קלו) והמנח"י (ח"א סי' קיא). ומ"מ דעת הגרשו"א זצ"ל (שם) שמעיקר הדין מותר לשמוע שירים שלא מביאים לדיד ריקוד כני"ל].

ג. שירה כפה
שירה כפה אפילו מעוררת ריקוד מותרת. [הגרשו"א זצ"ל (הלכות חג בחג פי"ז הגה 34). ועי' בארחות רבנו (פי"ז הגה 34). ודעת הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א אות יד) לאסור]. וקלטות ללא ליווי כלי זמר יש מתירין. [אג"מ (ארי"ח ח"א סי' קסח) כי נחשב לשירה כפה. ודעת השבט הלוי (ח"ב סי' טו אות ב) שנחשב לשירה בכלל].

ד. חינוך הילדים
קטנים שהגיעו לחינוך יש לחנכם שלא לשמוע כלי זמר. [כן משמע מהאג"מ (ארי"ח ח"ד סי' כא אות ד)].
ה. סיפורים משולבים עם שירים
מותר לשמוע קלטות סיפורים אף אם משולבים בהם מעט שירים. [הגרשו"א (פי"א הגה 53)].
ו. סובל מעצבות, שומע כדי להפיג בדידות או פחדים
מותר לשמוע זמר כשעושה רק על מנת להפיג בדידות או פחדים. [הגרשו"א זצ"ל (ח"ג פכ"ה הגה 68). וק"ו חולה עצבים שמותר לו לשמוע כלי שיר. ועי' באור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)].

ז. לצורך חולה
מותר לנגן לצורך חולה לחזק מזגו. [הגרשו"א (שם הגה 54) והגר"ח זצ"ל (הל' חג בחג פי"ז הגה 59)].
ח. לצורך התעמלות
מי שזקוק לעשות התעמלות מטעמי בריאות ולצורך כך צריך לשמוע זמר (כגון שהתעמלות על פי קצב הנגינה וכדומה), יש מקום להקל בדבר. [כן שמענו בשם הגרש"ז אולמן זצ"ל ע"פ המ"ב (סי' תקס ס"ק יג). ועי' משי"כ בזה בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

ט. בשעת הנהיגה
הנוהג במכונית וכדו' ונצרך לשמיעת מוזיקה כדי שלא ירדם וכדומה, רשאי לשמוע, על מנת למנוע הסכנה הכרוכה בזה. [דלא גרע מהא דכתב המ"ב (סי' תקס ס"ק יג), עיי"נ, והכא קיל טפי דיש חשש סכנה. ועי' משי"כ לקמן לענין קייטנות לילדים].

י. אינו מבוזבז לשמוע
השומע כלי זמר בעל כרחו כגון באוטובוס וכדו', אינו עובר איסור, ואינו צריך לאטום אזניו שהרי אינו מתכוין להנות. [עי' בשו"ע (ויו"ד סי' קמב סעי' ו), רמ"א (שם) ושו"ע (סי' לד). ושו"ר שכן פסק הגר"ח זצ"ל (קרא על מועד פי"ב אות ב בתקונים)].

יא. צלצול פלאפון
מכשיר פלאפון שצלצולו מנגינה של שירים העשויים להביא לדיד ריקוד, ראוי להחליף הצלצול בימים אלו לצלצול אחר, אולם אין איסור בדבר. [לכא"י אין חיוב בזה כיון שאינו צלצול המיועד לשמח, אלא לסמך שמתקשרים אליו, ומ"מ ראוי להחליפן כיון שיש בזה משום קצת שמחה, והכל על הננין. ופנעמי' שמפעלים שיר עבור המתקשר כדי להנעים ההמתנה (שירה ומתינה), ולכאורה גם שיר זה אין בעל הקו חייב להחליפו כי אין מטרת השיר לשם ריקוד כלל אלא להנעים ההמתנה. ועי' לקמן לענין סיפורים המשולבים עם קצת שירים ושירה בקייטנות. ושוי"מ שדעת הגר"ח זצ"ל (תשובות הגר"ח ע"מ קנט תשובה רל) שאין צלצול פלאפון משום איסור שמיעת שירים. ועי' בהליכות והנהגות (ע"מ 6) בשם הגרשו"א זצ"ל].

יב. מוזיקת רקע (בהנחות וכדו')
במקומות שמפעלים מוזיקה להנעים ההמתנה והקנייה של הלקוחות (כמו שמצוי בחנויות וכדו' או בטלפון עד קבלת השירות), ראוי להפעיל בימים אלו מוזיקה שאינה מסוג השירים העשויים להביא לדיד ריקוד. [עי' משי"כ בהערה לדעיל. ועי' בשו"מ (מהדו' ו' סי' קסג)].

יג. לצורך פרנסה
הלומד לנגן לצורך פרנסה מותר לו לנגן לצורך כיון שאינו עושה לצורך שמחה. [אג"מ (א"ח ח"י סי' פז) והגרשו"א זצ"ל (סדור פסח כהלכתו פי"ב אות טו הגה 55)].

יד. גני ילדים
מותר לנגן בגני ילדים לצורך קטנים שלא הגיעו לחינוך. [הגרשו"א (הל' חג בחג שם הגה 34) והגר"ח זצ"ל (חוט שני שבת ח"ד ע"מ שעט)].

טז. סעודת מצוה
יש אומרים שאף בסעודת מצוה לא יעשו ריקודים ומחולות. [עי' ברד"ז (סי' תצג אות א) שכת' שאפי' בסעודת "קידושין" אין לעשות, אע"פ שהיא סעודת מצוה. וכן דעת המנח"י (ח"א סי' קיא)]. וי"א כמבואר במ"א בס"י תמיד ס"ק ט', במ"מ שם מ"ז ס"ק ח' ובמ"מ ס"י רמ"ט ס"ק ט' ועי' בסמוך. אבל בסעודת אירוסין דהוי סעודת מצוה משמע דשרי. ועיי"נ ב"מחז"ש]. וכן עיקר. [עי' במ"ב (סי' ק"א) שהביא דברי המ"א. וכן מבואר באג"מ (ארי"ח ח"ב סי' צה ד"ה ובדבר) לענין ז' ברכות]. ומ"מ לתכחלה יש מקום להימנע מנגינה בכלי זמר אף בסעודת מצוה. [עי' במבית לוי (ח"א ע"מ טז). ועי' במ"ב (סי' תמד ס"ק כז) ש"יתנאים" הוי סעודת מצוה. ועיי"נ (סי' תטו ס"ק ב) שסעודת אירוסין או סעודת קנין שנהגין לעשות עכשיו גם אלו סעודת מצוה הם. ועי' משי"כ לעיל בהגה הקודמת בשם המ"ב שמשמע שסותר. ודעת הגרשו"א זצ"ל (ישא יוסף ח"א סי' קב) שאין להתיר כלי זמר בבר מצוה כי אין הדבר שכח והכרחי ואדרבה רובא דעלמא אינם נוהגים בכלי זמר בבר מצוה וע"כ אין בזה משום חסרון והפחתה בשמחה של מצוה]. ועיי"נ בסמוך.

טז. סעודת תנאים
בסעודת תנאים, מותר לשיר אף שירי שמחה. [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"א אות יח), עיי"נ הטעם].
יז. קבלת חתן בשירה וכו' כהנוג ביישיבות הקדושות בשאר ימות השנה, אין לערכה בימים אלו. [הגרשו"א זצ"ל (שם הגה כ)]. ויש מתירים. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ה אות כב)].
יח. התחנן בל"ג עומר לערב, הותר זימרה אור ליום ל"ד (לנוהגים להחמיר)
התחנן בל"ג בעומר ביום סמוך לערב מותר לעשות סעודה בשמחה אח"כ בלילה שהוא אור לל"ד אף בכלי שיר וריקודים כסעודה רגילה. [אג"מ (אה"ע ח"א סי' טז)].

יט. שבע ברכות
כ"ז ימי המשנה ריקודים וכלי שיר מותרים. ויכול כל אדם להיות שם ולשמוח בשמחתם. [אג"מ (ארי"ח ח"ב סי' צה ש"ה ובדבר) ובמשנה הלכות (ח"ו סי' קט) התיר אפילו בגי שבועות].

כ. סיום מסכת
מותר לערוך סיום מסכת בימי הספירה עם תזמורת, אפילו מי שלא היה רגיל לעשות תזמורת בסיום, דשמחת תורה אין לה גבול. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ה אות כב)].

כא. בר מצוה
מותר לערוך חגיגת וסעודת בר מצוה ולשמוח בה, אף על פי שאינה ביום שנעשה גדול. (כדעת המקילים לעיל אות יז). [הגרשו"א זצ"ל (שם פי"א אות יז)]. ואם אינה בזמנה י"א שיש להימנע מריקודים ותזמורת. [שם (הגה כ 65)]. ואם הנער דורש דהוי סעודת מצוה, יש מקילים. [כן יוצא מעיקר הדין לפי הפוסקים המקילים לעיל באת' י' לענין סעודת מצוה].

כב. הכנסת ספר תורה
יש אומרים ששמחה וריקודים בהכנסת ספר תורה מותרת. [הגרשו"א זצ"ל (הל' חג בחג פי"ז הגה 36 וסדור פסח כהלכתו פי"ב אות יד הגה 53)]. ויש אומרים שיש להימנע, ומכל מקום בשלשת ימי הגבלה מותר אף לדעה זו. [הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א הגה 57)].

כג. ריקודים וזמר בל"ג בעומר
יש נוהגים (בין ספרדים בין אשכנזים) לשמוע כלי זמר ולרקוד לכבוד הלילולת רשב"י אף בליל ל"ג בעומר. [הגר"ח זצ"ל (חוט שני שבת ח"ד ע"מ שפ)]. ודעת הגרשו"א זצ"ל (שם פי"א הגה כב והגה 58) שלנוהגים כהרמ"א (להסתפר ביום ל"ג) שפיר שרי אפי' ריקודים של רשות. ובשבט הלוי (ח"ח סי' קסח אות ה) כתב שיש להחמיר בליל ל"ג לענין שמיעת כלי שיר, והענין נשואין בליל ל"ג כלי שיר מותר].

תספורת

א. מנהג שלא להסתפר
נוהגים שלא להסתפר בימי ספירת העומר. [שו"ע (סעי' ב). עי' ברד"ז (סי' תרפז) שיש מקומות שלא נהגו איסור תספורת. אולם הב"ח (רס"י תצג) כת' שבכל המקומות נהגו להחמיר. ועי' במ"ב (סי' ד) שכתב שאם תספר בימי העומר היו נוהגין לקנסו ולהענישו]. ולענין נשים וקטנים עיי'נ לקמן.

ב. שער הזקן
איסור תספורת כולל אף שער הזקן. [הגרשו"א זצ"ל (מעדני שלמה ע"מ ב) והגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ה אות ב). ועי' בסמוך בשם הביאור הלכה שלמד גדרי האיסור מאיסור תספורת בחוה"מ].

ג. תספורת השפה
מותר לספר השפה אפי' אינה מעכבת את האכילה. [עי' בביאור הלכה (סי' תצג) שהמתירים להסתפר בחוה"מ גם בספירה רשאים דלא עדיף מחוה"מ. ולפי דבריו י"ל דהשפה שרי דומיא דחוח"מ. וכ"כ באבני שפה (ח"א סי' ק) שהשפה שריא בכל גוונא. ועי' באג"מ (ארי"ח ח"ב סי' צז) שתמהל על המ"ב שאין זה ענין לחוה"מ דספ"ה"ע מטעם אבולת אתינן עלה]. ויש אוסרים [אא"כ מעכבת האכילה]. [הגרשו"א (שם פס"ה אות ב)].

ד. שער הגבות וזיפי העינים ושאר הגוף
לדעת הסוברים שנשים אסורות בתספורת (עיי'נ בזה לקמן) מכל מקום מריטת שער הגבות וריפי העינים, מותרת, אפילו לצורך יופי. [הגרשו"א זצ"ל (בין פסח לשבועות פי"ט הגה יח). ועיי"נ שכמו כן תספורת גילוח הנהוגת תמיד לטהרתה מותרת]. ויש אומרים שאף כל שער הגוף מותר (פרט לשער הראש). וכן נראה עיקר. [אבני ישפה (ח"א סי' צט), ונראה להקל כדבריו כי בלא"ה יש סוברים שבשנים לא נוהג האיסור כלל. ועי' באור לציון (ח"ג פי"ז אות ד)].

המותרים להסתפר

א. נאנס ולא יכל להסתפר לפני הספירה
עצמו נאנס ולא יכל להסתפר לפני ספירת העומר מחמת אונס ידוע (אפי' אינו ידוע שהוא עצמו נאנס) מותר לו להסתפר בספ"ה"ע. [עי' בה"ל (סי' תצג על סי' ב ד"ה נוהגים) שדין ספ"ה"מ כדון חוה"מ. ובחוה"מ כבה"ג שרי כמבואר בשו"ע (סי' תקלא סעי' ד) ובמ"ב (סי' ק"א) ויש מחמירים בזה. [אג"מ (ארי"ח ח"ב סי' צז) שתמהל על הבה"ל והתיר כה"ג דוקא כשיש משום ניוול. ובמקום צורך יש למיקל על מי לסמוך].

ב. נשים
יש אומרים שאין נשים אסורות בתספורת. [אור לציון (ח"ג פי"ז אות ט)]. וי"א שמכל מקום ראוי שחמירו על עצמן אם אין הדבר נחוץ כל כך. [אג"מ (ויו"ד ח"ב סי' קלו)]. ויש אומרים שגם נשים אסורות בתספורת. [הגרשו"א זצ"ל (בין פסח לשבועות פט"ו הגה י"ט ומעדני שלמה ע"מ כ)].

ג. קטנים

יש אומרים שאין קטנים בתספורת. [גאור לציון (ח'יג פי"ז אות טו)]. ויש אומרים שאסורים בו הם לא במקום צורך. [הגר"שי"א זצ"ל (הל' חג בחג ספח"ע פי"ז הגה 58)]. ועיין בסמוך.

ד. הלאקה בימי הספירה

תספורת ראשונה שמשפרים ילדים בני שלש ("חלאקה") מותרת בכל ימי הספירה. [הגר"שי"א זצ"ל (הל' חג בחג פי"ז הגה 59)]. ויש אומרים שמותר אף להקדים התספורת על מנת לעשותו ביום הילולת רשבי"י על קברו במירון. [תשובות והנהגות (חי"ב סי' ימו)]. ועי' בבאר היטב סי' תקלו סי' ז; שמונת יפהיפה שמחת התגלחת שעושים לקטן עד המועד ומגלחין עי"י ספר ישראל. אולם דעת הגר"שו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א הגה 83) שמ"מ אין אנו נוהגים לגלח בחו"מ פסח אלא על הלכותיו עד ל"ג בעומר].

ה. מצטער מריבוי השער

אין אומרים שמי שרגיל להסתפר ויש לו צער בגידול השער יכול לגלחו בספירת העומר כי יש זה אלא מנהג. [רדב"ז (סי' תרפז) והגר"ח פלאגי (הגהות רחמים לחיים על הרשב"א חי"ה סי' רעא)]. אבל להלכה הדבר אסור אף כשמצטער מריבוי השער. [כן משמע מהבה"ל (סי' תצג) שפסק שהמותרים

להסתפר בחו"מ מותרים להסתפר בעומר, ובחו"מ אסור להסתפר אף שיש לו צער מחמת שרגיל להסתפר, כמבואר בשו"ע (סי' תקלא), נב"מ (שם) ובביאור הלכה (שם). ויש לדחות דש"מ הביאור הלכה למד מחו"מ לקלא ולא לחומרא כי אין זה אלא מנהג, וצ"ע. ועי' עוד בשעמטא עמיקתא גליון צ"ז].

ז. לצורך בריאות או מניחוש הראש

מותר להסתפר אם צריך לעשות כן לצורך בריאותו. [ערוה"ש (אות ג)]. וכן מותר אם ריבוי השער גורם לו מניחוש הראש. [כח"ח (אות ו) ואות טו] בשם עיקרי הדי"ט (סי' כא אות ח)].

ז. תספורת לצורך הליכה לפני שרים

מי שצריך להיכנס למקום שחרה בימים אלו וצריך להסתפר משום שלום מלכות, חשש איבה או הפסד ממונ מרובה מותר לו להתגלח. [זרע אמת (חי"א סי' סט) וחת"ס (ארי"ח סי' קנח)].

ח. במקום הפסד ממונ

יש אומרים שהעוסק באיזה מסחר שאם לא יספר זקנו בימי הספירה יהיה לו הפסד ממונ, מותר לו להתגלח כי לא נהגו במקום הפסד. [אג"מ (חי"ד סי' קב) והגרשו"א (מעדני שלמה עמ' כ)]. ויש מחמירים בזה. [הגר"שי"א זצ"ל (הלכות חג בחג הגה 65)]. ועי' בזרע אמת (סי' סט)].

ט. בעלי ברית

אם יש מילה הסנדק והמוהל ואבי הבן אף שאינו מוהל בעצמו, מותרים להסתפר בספירה לכבוד המילה. אבל המוציא לאו המביא אינו רשאי להסתפר. [רמ"א (סי' תצג סעי' ב) ומ"ב (סי"ק יב)].
י. זמן התספורת

המותרים להסתפר אפילו ביום שלפני המילה סמוך לערב קודם הליכה לבהכ"נ רשאים להסתפר. ואם חלה המילה בשבת מותרים להסתפר בערב שבת אפי' קודם חצות. [מ"ב (סי"ק ז) ועי' בחתני' (סי' קנח-קנט) שכתב דמה שהתירו הספרים בשביל מילה כי דומה לקרבן וי"ט שלו הוא. ועי' בשאל לודו (ארי"ח סי' טו) שכתב שיש הבדל בינן כיוול להסתפר כל יום המילה אפי' אם אינו נמצא שם כי וי"ט דדידה הוא, אולם הבעל ברית והסנדק י"ל שרשאים להסתפר עד המילה, עי"יש].

יא. המילה חלה ביום ראשון

אם חלה המילה ביום ראשון, י"א שמותר לבעלי ברית המותרים בתספורת הנ"ל להסתפר בער"ש. [כח"ח (אות לו) בשם תשובה מאתה]. ויש אוסרים. [שם בשם אגורה באהליך].
יב. בר מצוה

י"א שמותר לחתן בר מצוה להסתפר. [מקור חיים (תחי"י סי' תצג)]. ויש אוסרים. [משנה הלכות (חי"י סי' מה)]. ולמעשה יסתפר בעודו קטן, ובדעיבד מותר לו להסתפר בו ביום. [ע"י הליכ"ש פי"א אות טו]. ודעת הגר"שי"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ה אות ה) דהמיקל יש לו על מי לסמוך.
יג. חתן בשבת שלפני החתונה

חתן רשאי להסתפר בשבת שלפני חתונתו. [שע"ת (שם סי"ק ז)].

יד. חתן הרשאי להתחתן בימים אלו

הרשאי להתחתן בספח"ע (ועי' בזה לעיל) מותר לו להסתפר ביום חופתו, כי יום טוב שלו הוא. [ע"י ברמ"א (סי' תצג סעי' ג), שמותר לבעל ברית ולאבי הבן להסתפר בימי הספירה לכבוד המילה, וי"ל שה"ה בזה, וכן הוא בברכ"י (אות ז) ובעקרי הדי"ט (סי' כא אות ט) לענין חתן].

טו. הקרואים להתונה

הקראים לחתונה בימי העומר (עי' הפרטים בזה לעיל), אינם רשאים להסתפר. אולם כאשר בלא תספורת ימנע מלילך לחתונה, רשאי להסתפר אף שהוא בימים שנוהג איסור. ואף אם הוא מהקרואים שלא יקפידו עליו אם לא יגיע. [אג"מ (חי"ב סי' צה ד"ה ולכן אם) ועי"יש דחינו טעמא כי יש מצוה על כל אחד בשמחת חתן וכלה, וכשלא יסתפר לא יוכל להיות שם רשאי להסתפר. ולי"ד לברית מילה שאין מתיירין לכל הקרואים להסתפר אלא לאבי הבן והמוהל והסנדק, ששם ליכא מצוה על שאר אדם מצד עצמם שיבואו להברית אלא על אבי הבן הוא מצוה שיעשה בשמחה ברבוי עם ושיקרא חבריו לשמוח עמו, אבל בנידוע הוא מצוה על כל אדם שיכל לשמחת הנישואין].

טז. אבל שנשלמו השלשים של

אם נשלמו ימי השלשים בין ר"ח אייר לל"ג בעומר מותר לו להסתפר וטוב לעשות תתרה לפני כן. [שע"ת (סי' תצג אות ז) בשם מה"י"ב. וכן פסק הנגידות משמונ (שם)]. ויש שהחמירו בזה. [בית דוד (סי' רעז) ודבר משה (חי"א סי' לב) הובא בברכ"י (אות ז) ובעקרי הדי"ט (סי' כא אות א) ובפתי"ו (שם אות ב)].

ברכת שהחיינו והמטיב

א. על כגדים חרדים או על פירות

יש אומרים שאין ללבוש בגד חדש בימי העומר. [לקט יושר (עמ' 98) בשם רבו התרה"ד. ועי' תשובות ופסקים (מקץ דרמים סי' סט) שכתב דמחמת אבלות על תלמידי ריע נהגין שלא לעשות כמות חדשה מפסח עד שביעות]. וטעם הדבר הוא משום שמברכים שהחיינו, ואין לברך ברכה זו בימי הספירה כמו שאנו מברכים בימי בן המצרים. [נגי' יוסף (סי' סט) בשם העוללות אפרים (חי"ב מאמר קז)]. וי"א שמותר לברך שהחיינו (בין על כלים חדשים בין על פירות וכדומה). [מאמר מרדכי (שם סי"ק ב), עיקרי הדי"ט (סי' כא אות יז), זבחי צדק (החדשות סי' קיט). וכ"כ בלבושי מרדכי (סי' קנג) והגרשו"א זצ"ל (שם)]. וי"א שאם נודמן לו איזה דבר שצריך לברך עליו שהחיינו, יברך. [מ"ב (סי' תצג סי"ק ב). ודעת הגרשו"א זצ"ל (שם) דכוונת המ"ב לאו דוקא]. וכל א' ינהג כמנהגו.

ב. ברכת הטוב והמטיב

מותר לברך ברכת הטוב והמטיב בימי העומר. [עי' בשר"ח (מע' בין המצרים סימן ב סי"ק א) שכתב שמותו לברכה בימי בין המצרים. וכן האג"מ (ח"ג סי' פ ד"ה ומכונת) אלא שאסר לקנות מר"ח אב דבר שמחייב ברכה זו (שם איירי לענין מכונת) כי הוא כבנין של שמחה אסור. וכן הביא בטע"י גבריאל (פי"ז אות כב) עי"פ סידור היעב"י. וא"כ ק"י בספח"ע דקילא רב"פ].

ימים שנוהגים מנהגי אבלות

א. ממתו נהגים דיני אבלות

יש נוהגים שלא להסתפר מתחילת הספירה (דהיינו מיום שני של פסח). ויש נוהגים מנהגי אבלות מיום שני של ר"ח אייר. [ע"י שו"ע, רמ"א (סי' תצג סעי' ג) ומ"ב (סי"ק ה) וסי"ק יד)]. ולמנהג זה יש אומרים שצריך ליהרר שלא לישא אשה ולהסתפר בשני הימים של חודש אייר. ויש אומרים שנוהגים איסור מיום א' דר"ח. [מ"ב (סי"ק טו)]. ויש מקומות שנוהגין להקל רק בר"ח אייר ובל"ג בעומר ובר"ח סיון עד שבועות. ובעניינם אלו יתפוס כל אחד כפי מנהג מקומו. [מ"ב (סי"ק טו). ועי' בשע"ת (סי"ק א) שצירף המנהג המיקל לעוד צדדים אף לנוהג איסור].

ב. בחולו של מועד פסח (לנוהגים מיום שני של פסח)

יש אוסרים ריקודים ומחולות של רשות אפילו בחולו המועד פסח. [משמעות הפמ"ג (א"א סי"ק א)]. ויש מתיירין. [כן מוכח מהשע"י (אות ד) שהביא דסק"ו של הפמ"ג רק על ר"ח סיון ועד העצרת]. וכן המנהג. [הגר"שי"א זצ"ל (הל' חג בחג ספח"ע פי"ז הגה 95)].

ג. חל ר"ח אייר בשבת

אף לנוהגים איסור בר"ח אייר, אם חל ר"ח בשבת יש להתיר בערב שבת לישא אשה בו ביום כיון שעיקר הסעודה תהיה בשבת ור"ח. [מ"ב (סי"ק ח)].

ד. ר"ח אייר שחל בשני – שבת מותר בתספורת

אם חל ר"ח אייר בימי ששי שבת כיון שיש תוספת שמחה שבת ור"ח, יש להתיר להסתפר בער"ש מפני כבוד השבת. [מ"ב (סי"ק ה) ודעת בעל האג"מ (בין פסח לשבועות פי"ז הגה כב) שז"ן זה הוא אף לנוהגים להסתפר לאחר ל"ג בעומר]. וי"א שאף המקפידים שלא להסתפר בר"ח משום צוואת ר"יי החסיד [ודעת השו"ע (עי' מ"ב סי' ר"יש סי"ק ז)] יוכלים להקל בר"ח אייר. [בצל האג"מ (שם הגה ח) והגר"שי"א זצ"ל (הל' חג בחג פי"ז הגה 51)]. ויש מחמירים בזה. [הגר"י"ק זצ"ל (בין פסח לשבועות שם הגה ז)].

ה. עד מתי נהגים דיני אבלות (לנוהגים מיום שני של פסח)

י"א שנוהגים שלא להסתפר (ושלא לישא אשה) עד ל"ג לעומר, שאז פסקו מלמות תלמידי ריע. [ודעת השו"ע (סי' תצג סעי' ג) שאין להסתפר על יום ל"ד בבקר דאז פסקו מלמות. נע"י מ"ב (סי"ק ז)]. ועי' הלחן בענין נישואין ותספורת בל"ג בעומר.

ז. עד מתי נהגים דיני אבלות (לנוהגים מר"ח אייר)

הנוהגין דיני אבלות מיום שני שבר"ח אייר, לא יסתפרו מל"ג בעומר ואילך. אלא שמותר להם להסתפר בל"ג בעומר עצמו. [רמ"א (סעי' א). ועי' להלן לענין תספורת בל"ג בעומר]. ומכל מקום אף לדעה זו המנהג לישא ולהסתפר בג' ימי הגבלה, וזה שרי מיום ראשון של ימי הגבלה בבוקר דוקא דאמרינן מקצת היום ככולו. ויש מקומות שנוהגין להקל בר"ח אייר ובל"ג בעומר ובר"ח סיון עד שבועות, (ולענין ריקודין ומחולות, עיין בסמוך). ובעניינם אלו יתפוס כל אחד כפי מנהג מקומו. [מ"ב (סי"ק טו)]. ואם אין מנהג ידוע יכול לתפוס איזה מנהג שירצה. [מ"ב (סי"ק יז)]. ועיין לקמן לענין מנהג ארץ ישראל בזה.

ז. מנהג הארצי ז"ל לענין תספורת בימי הספירה

הארצי ז"ל נהג שלא להסתפר כלל עד ערב חג השבועות. ולפי מנהגו אפי' אם יזדמן ברית מילה אף להסתפר. [שער"ת (אות ח)]. ואם שביעות חל במוצ"ש מותר להסתפר ביום ששי שהוא יום מ"ח לעומר כדי שלא יכנס לחג כשהוא מנוול. [מורה באבצע (סי' ח אות רכא)].

ה. ר"ח סיון שחל ביום ראשון

הנוהגים איסור תספורת מר"ח אייר עד ג' בסיון, אם חל ג' סיון ביום א' מותרים להסתפר בערב שבת שלפניו שהוא ר"ח סיון מפני כבוד השבת. [הגר"שו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א אות כד)]. ועי' במקראי קדש (ססי' זז)]. ויש מסתפקים בזה. [בעל האג"מ (הלכות ספח"ע – איידער אות ט)].

ט. ריקודים מר"ח סיון עד העצרת (לנוהגים דיני הספירה מר"ח אייר)

מר"ח סיון עד העצרת מותרים בתספורת, אלא שיש להסתפק האם אסורים בריקודים ומחולות של רשות. [שע"ת"צ (אות ד)]. ונוהגים להחמיר. [הגר"שו"א זצ"ל (שם אות טו ובגהה שם)].

י. מנהג ארץ ישראל

באר"י בני אשכנז נוהגים דיני האבלות מתחילת ימי הספירה. [לוח אר"י (סוף חוד ניסן)].

יא. תספורת ונישואין בל"ג בעומר

מנהג בני אשכנז שלא להסתפר ושלא לישא אישה בליל ל"ג בעומר, אבל ביום (מנץ החמה) מקילים. [רמ"א (סי' תצג סעי' ב), מ"ב (סי"ק י- יא) ולוח אר"י (לגרימ"ס סוף חוד ניסן)]. ואם השעה דחוקה יש להקל אף בליל ל"ג בעומר בין לענין תספורת ובין לענין לישא אישה (ובכח"ג שלי"ג בעומר כל ביום ז) ואין נוהגין בזמננו להתחתן ביום ששי ואין רוצים לדחות החתונה, ניתן להחשיב זאת כשעת הדחק ולהתחתן בליל ל"ג בעומר). [מ"ב (סי"ק יא) והגר"שי"א זצ"ל (ישא יוסף חי"א סי' קדז)]. ומנהג בני ספרד להקל בכל זה מיום ל"ד בעומר. [שו"ע (סי' תצג סעי' ב)].

יב. ל"ג בעומר שחל בערב שבת (למחמירים לעיל)

אף לנוהגים שלא להסתפר עד יום ל"ד בבקר, אם חל ל"ג בעומר שבת מותר להסתפר מפני כבוד השבת. [שו"ע (סי' תצג סעי' ב)].
יג. ל"ג בעומר שחל ביום ראשון

אם חל ל"ג בעומר ביום ראשון, לדעת הרמ"א שמותר להסתפר ביום ל"ג, נוהגין להסתפר ביום ו' לכבוד זביל (רמ"א (שם)]. וטוב להסתפר אף חצות אם אפסר אולם אין קודם חצות שרי [הגר"שו"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א הגה 79)]. ואם לא הסתפר ביום ששי אסור להסתפר במוצאי שבת (לנוהגים איסור בליל ל"ג בעומר). [הגר"שו"א זצ"ל (שם אות כא והגה שם)].

יד. נישואין לאחר ל"ג בעומר

מנהג אר"י לענין נישואין להחמיר עד ר"ח סיון חוץ מל"ג בעומר שמקילים כ"ל. [לוח אר"י (לגרימ"ס סוף חוד ניסן)]. ומנהג הספרדים להקל אף לענין נישואין מיום ל"ד בעומר בבוקר.
טז. להחמיר כל ימי הספירה

הרוצה להחמיר על עצמו ולנהוג איסור כשני המנהגים, רשאי, וי"לא הוי ככסיל בחושך הולך", כיון שכוונתו לצאת מחספס. [חק יעקב (שם סי"ק יא) ואזיל לשיטתו במנחת יעקב (כלל לו אות א). וכן פסק המ"ב (ס"ט תצג סי"ק ז). ועי' בחזו"א (שביעות סי' כג סי"ק א). ועי' עוד בשעמטא עמיקתא גליון ני"ט].

טז. לשנות מנהגו

י"א שמותר לשנות משנה לשנה הימים שנוהג בו איסור. [אג"מ (אוי"ח חי"א סי' קנט וח"יב סי' צה) כיון שבתרייהו יש מספר הליג יום, דשני המנהגים הם נחשבים למנהג אחד לאסור מספר ל"ג יום, עי"יש].

יז. בספק אם הדבר נאסר מפני המנהג

בספק אין להחמיר בדבר שהוא רק מצד המנהג. [שע"ת"צ (סי' תצג אות יד) עי"פ החק יעקב].

להשתתף בחתונה הנערפת בימים אלו

א. חתונה שנערכת שלא כדין

הנושא אישה בימים שנוהגים בהם איסור, אף על פי שעושה שלא כדין מכל מקום מותר להשתתף בחתונה ולשמוח. [אג"מ (אוי"ח חי"א סי' קנט ד"ה והנה החתי"ס) דהא איתא בשו"ע (שם סי' א) שאם קפץ וכנס שאין עונשין אותו, ואם יהיה אסור לילך אל הסעודות ולשמוח אן קץ עונש גדול מזה].

ב. חתונה הנערפת ע"י מי נוהג היתר

הנושא אישה בימים המותרים להתחתן על פי מנהגו, מותרים חבריו הנוהגים איסור באותם הימים להשתתף בשמחתו ולשמוח. [הגר"שו"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פי"א אות יט)].

ל"ג בעומר

א. ריבוי מריבה

ביום ל"ג מריבה בו קצת שמחה מפני שפסקו למות תלמידי ריע. [רמ"א (סי' תצג סעי' ב)]. ומשום הילולת רשבי"י. [ערוה"ש (אות ז) וכח"ח (אות כז)]. ויש נוהגים (בין ספרדים בין אשכנזים) לשמוע כלי זמר ולרקוד לכבוד הילולת רשבי"י אף בלילה. [הגר"י"ק זצ"ל (חוט שני שבת חי"ד עמ' שפ)]. ודעת הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פי"א הגה כז והגה 58) שלנוהגים כהרמ"א (להסתפר ביום ל"ג) שפיר שרי אפילו ריקודים על רשות. וי"א שסעודה בל"ג בכלל סעודת מצוה. [ע"י במהרי"ל (החדשות סי' קד)].

ב. אגמרת התנזן

אין אומרים בו תחנון. [רמ"א (שם)]. גם במנחה של ל"ב. [מ"ב (סי"ק ט)]. אך למנצח יענד ד' אומרים. [מפמ"י (אי"א סי"ק א) ומ"ב (סי' קלא סי"ק לה)]. וכן אם חל ביום חמישי אומרים א-ל ארך אפים. [ע"י מ"ב (סי' קלא סי"ק לה)]. ואם חל ביום ראשון אין אומרים "צדקתך" בשבת במנחה.

✉ לקבלת גליון מורה בללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל amikta@amikta.co.il

© שמענתא עמיקתא – יו"ל להצלחת התורם ומשפחתו | לשאלות והערות ניתן להקשר לפל' 052-767-0503